

Broj: 05-50-1-3363- 7/23
Sarajevo: 20. 3. 2024. godine

PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BIH

- Zastupnički dom -

Trg Bosne i Hercegovine 1
71 000 Sarajevo

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ПАРЛАМЕНТАРНА СКУПШТИНА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
САРАЈЕВО

PRIMLJENO: 22-03-2024			
Organizaciona jedinica	Klasifikaciona oznaka	Redni broj	Broj priloga
01-	50-1-	2535/23	

PREDMET: Odgovor na zastupničko pitanje, *dostavlja se*

Veza: Vaš akt broj 01-50-1-2535/23 od 7. 12. 2023. godine

Poštovani,

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na 43. sjednici održanoj 19. 3. 2024. godine, na prijedlog Agencije za promidžbu inozemnih ulaganja u BiH, utvrdilo je Odgovor na zastupničko pitanje, koje je postavila Aida Baručija, zastupnica u Zastupničkom domu Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine.

U privitku proslijedujemo Odgovor radi njegovog dostavljanja zastupnicima.

S poštovanjem,

Privitak: - kao u tekstu -

GENERALNI TAJNIK
VIJEĆA MINISTARA BiH
mr. Robert Vidović

DOSTAVLJENO:
-naslovu
-a/a

Bosnia and Herzegovina
COUNCIL OF MINISTERS

Broj: 05-50-1-3363-7/24
Sarajevo: 20. 3. 2024. godine

Aida Baručija poslanica u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, 07. decembra 2023. godine uputila je Agenciji za unapređenje stranih investicija u Bosni i Hercegovini sljedeće poslaničko pitanje:

1. Koje aktivnosti je Agencija za unapredjenje stranih investicija implementirala u kalendarskoj 2023. godini shodno nadležnostima prema članu Zakona o agenciji za unapređenje stranih investicija u BiH. Molimo sve aktivnosti da prikažete pregledno i tabelarno
2. Koje zakonske mjere je predložila Agencija za unapređenje stranih investicija u kalendarskoj 2023. godini, u pogledu uslova stranog investiranja u BiH?
3. Prema mišljenju rukovodstva Agencije, koje pravne propise je potrebno optimizirati i na koji način za unapređenje uslova stranog investiranja u BiH?

Na postavljeno pitanje Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, na **43. sjednici** održanoj **19. 3. 2024. godine**, utvrdilo je sljedeći

ODGOVOR

Poslaničko pitanje 1: U svom Programu rada za 2023. godinu FIPA je definisala jedan program:

1. Program Promocija i podrška direktnih stranih investicija u BiH i dva projekta :
 - 1.1. Projekat Promocije direktnih stranih investicija kroz direktne kontakte sa stranim investitorima
 - 1.2. Projekat Identifikacija prepreka za strane investicije i prijedlog mjera za poboljšane poslovnog okruženja

U okviru projekta Promocije i podrške direktnih stranih investicija kroz direktne kontakte sa stranim investitorima planirano je 650 kontakata vezanih za strane investicije i aktivnosti vezane za izradu i ažuriranje promo materijala.

- detalji su u **Prilogu 1** Za projekt identifikacije prepreka - detalji su u odgovoru na Poslaničko pitanje broj 2

Poslaničko pitanje 2: Koje zakonske mjere je predložila Agencija za unapređenje stranih investicija u kalendarskoj 2023. godini, u pogledu uslova stranog investiranja u BiH?

U kalendarskoj 2023. FIPA je dala preporuke za 12 propisa za nivo institucija BiH, te su pobrojana otvorena pitanja za nivo entiteta - detalji su u **Prilogu 2**

Poslaničko pitanje 3: Prema mišljenju rukovodstva Agencije, koje pravne propise je potrebno optimizirati i na koji način za unapređenje uslova stranog investiranja u BiH? Smatramo da bi se uz mjere koje FIPA predlaže, a bazirane na iskustvima investitora, za unapređenje poslovnog ambijenta, kao i mjere koje predlažu drugi organi ili organizacije uz veća izdavanja za programe zapošljavanja za nezaposlene osobe, unapređenje srednjoškolskog stručnog obrazovanja uz aktivno uključenje privrede, ubrzo mogla promijeniti sliku na tržištu rada nabolje. **Nadalje, navodimo da su i članice FIC-a 8vijeća stranih investitora) izdvojile ključne prioritete** koje bi vlade trebale postaviti kako bi unaprijedile postojeće uvjete za razvoj poslovanja u BiH. **Kao prioritet broj jedan, navodi se uspostavljanje političke stabilnosti i sigurnosti.** Drugo mjesto pripada, uspostavljanju pravne zaštite investitora sa učinkovitom provedbom zakona i drugih propisa koji direktno ili indirektno utječu na strana ulaganja. Kao **treći prioritet** navedeno je jačanje vladavine prava.

Tokom posjeta investitorima u 2023. - kao najdiskutabilnije pitanje, uz odliv radne snage izdvojilo se i pitanje neloyalne konkurenčije na kojem trebaju poraditi svi nivoi vlasti. Na kraju želimo istaknuti da moramo više iskoristiti pogodnosti kao što su strateški položaj, stabilan finansijski sektor, povoljne trgovinske i druge sporazume, niske carine i niske poreze te niske troškove poslovanja, dobre prirodne resurse i vrlo atraktivne lokacije za ulaganje - te otvoriti vrata promjenama koje investitori traže. FIPA provodi aktivnosti u skladu sa zakonom i nadležnostima institucija BiH u saradnji sa svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini uvažavajući ustavnu distribuciju nadležnosti.

Promotivne aktivnosti - prikazane tabelarno

Redni broj	Mjesto i datum	Opis aktivnosti
1.	08-10.02. Službena posjeta Republici Turskoj	<p>FIPA održala sastanak sa AVVA Global Energy Holdings za Aziju, Bliski Istok i Afriku i njegovim timom kako bi predstavila poslovni ambijent i mogućosti ulaganja u Bosnu i Hercegovinu.</p> <p>Održan je i sastanak sastala sa Serkan Korkmaz Arslakom, koordinatorom kancelarije za podrsku investitorima pri Razvojnoj agenciji Istanbula kako bi razgovarali o planovima za saradnju na podršci FIPAE istanbulskim kompanijama koje imaju namjeru sirenja na područje Bosne i Hercegovine.</p> <p>Dogovoreni planovi ko povezivanja istanbulskih kompanija da partnerima u BiH kroz razmjenu upita susrete, forume i sastanke.</p> <p>Također, održani sastanci sa kompanijama na sajmu Glassman Europe Istanbul, tokom kojeg su predstavljenji projekti iz BiH za koje se traže strani partneri.</p>
2.	28.02. Sastanak Saradničke mreže za postinvesticionu podršku	Dogovoren je nastavak zajedničkog rada na ovom projektu, kao i na njegovom poboljšanju.

		U organizaciji Agencije za unapređenje stranih investicija u BiH (FIPA), 28.februara 2022.godine u Sarajevu, održan je sastanak predstavnika Saradničke mreže za podršku stranim investitorima u BiH kako bi razgovarali o postinvesticionoj podršci stranim investicijama do sada.Prezentirani su podaci o aktivnostima implementacije Programa postinvesticione podrške u kojima se ističe da je u okviru ovog projekta od 2007 do 2022.godine posjećeno 745 kompanija koje zapošljavaju 80.000 radnika i koje su uložile 6 miliardi eura do sada u BiH.	
3.	07.03.	<p>Mart</p> <p>Prezentacija na webinaru „Investirati u Bosnu i Hercegovinu“ Trgovinski odjel Ambasade Austrije u BiH- Austria Advantage organizovao je 7.3.2023. webinar za austrijske kompanije na temu „Investirati u Bosnu i Hercegovinu“. Predstavnik FIPA-e predstavio benefite BiH za strana ulaganja, ugovore o slobodnoj trgovini, operativne troškove, obrazovni sistem, dostupost radne snage, plaće, industrijske zone, poreze, zakonski okvir za ulaganje i atraktivne sektore. Drugi govornici su bili Marta Suda, trgovinski savjetnik u Austria Advantage u Sarajevu, Adis Gazibegović iz Advokatske kancelarije SGL i Nedžad Madžak iz Ecovis Matas.</p>	<p>Webinaru je prisustvovalo 38 austrijskih kompanija koje su imale priliku čuti o prednostima za ulaganje u BiH, te o pravnim i poreskim aspektima na koja trebaju обратiti pažnju.</p>
4.	05-08.03.	Prisustvo na Kopaonik Business Forum	Kompaniji Orsted predstavljena legislativa i projekti iz vjetrenjerije. Kompanija je zainteresovana za projekte većeg obima, te je dogovoren ukoliko se pokvare projektat većeg omjera od trenitno dostupnih, da ćemo dostaviti informacije. Okvirno bi željeli ući i na ovo tržiste, te će razmotriti sve informacije prezentovane tokom sastanka.
5.	15-16.03.	Sastanak sa kompanijom Orstad, kompanijom Fizerchain Ltd i posjeta The Business Revival Series 2023, London, UK	

Fizerchain Ltd, sa kojom je uspostavljen kontakt tokom Going Global Live 2019. je konsultantsa kompanija koja pruža usluge savjetovanja o rizicima i finansijama, porezima i srodnih usluga. Tokom sastanak je odžana prezentacija o mogućnostima ulaganja i poslovnom ambijentu BiH. Dogovoeno je da će sve zainteresovanc klijente upućivati na FIPA-u za više informacija o prilikama za biznis.			
Redni broj	Datum	Aktivnost	Opis
6.	05.04.	Otvaranje proizvodnog pogona TN Bosnia Konjic	Na osnovu kontakta sa kompanijom i aftercare usluga, FIPA prisustvovala otvaranju proizvodnog pogona kompanije. TN Bosnia Konjic je prva japanska kompanija koja posluje u oblasti proizvodnje u BiH. Proizvodi precizne dijelove od metala, keramike i plastike. Proizvodi ove kompanije su kuglice, cilindrični i konusni valjci i kavezni koji su sastavni dijelovi komponenti ležajeva u automobilskoj, željezničkoj i avionskoj industriji širom svijeta.U 2017. godini, kompanija sa sjedištem u Japanu Tsubaki-Nakashima preuzela je navedenu kompaniju u Konjicu.
7.	19.04.	FIPA na konferenciji Western Balkan 6 Chamber Investment Forum (WB6 CIF)	U okviru učešća na sajmu u Hanoveru, FIPA je učestvovala na Western Balkan 6 Chamber Investment Forum (WB6 CIF), dogadjaj koji je okupio europske investitore s ciljem predstavljanja mogućnosti za ulaganja u regionu. Na Konferenciji su date

8.	25.04.	Nagrada - 13. Dunavski Biznis Forum Banja Luka	FIPA dobitnica Dunavske povelju za doprinos razviju Podunavskog regiona.	
9.	26-28.04.	Prisustvo na Energetski samit Neum		
10.	27-28.04.	Prisustvo na Western Balkans ESG Summit Porto Montenegro 2023		
11.	03-04.05.	Maj	Sajam Macfrut Rimini	<p>Predstavnici bh. kompanija su ostvarili uspješne kontakte s izlagačima na sajmu iz Italije, Kine, Španije, Francuske, Egipta, Kolumbije, Dominikanske Republike, Senegala, Malija i drugih zemalja s ciljem predstavljanja investicionih mogućnosti BiH u poljoprivrednom sektoru, fokusirajući se na proizvodnju voća, povrća, aromatičnih biljaka, etičkih ulja i sl.. te uspostavljanja poslovnih kontakata radi pronalaška novih tržišta za plasman bh. voća i povrća.</p> <p>Predstavnici Agencije za unapređenje stranih investicija u BiH (FIPA) su zajedno sa predstavnicima dvadesetak bh kompanija poljoprivrednog sektora učestvovali na međunarodnom sajmu voća i povrća Macfrut 2023. koji je održan u periodu 02-05.maja. 2023. godine, u Riminiju, Italija. Agencija za unapređenje stranih investicija je po pozivu italijanskog organizatora, a nakon višemesecnih priprema, odlazak na Sajam omogućila za dvadesetak kompanija iz Bosne i Hercegovine koje se bave poljoprivrednom djelatnošću sa sjedištem iz Sarajeva, Istočnog Sarajeva, Bijeljine, Bihaća, Cazina, Stoca, Bratunca i cijele BiH.</p>

		Priznanje na investicijskoj konferenciji <u>Annual Investment Meeting Abu Dabi, UAE</u>	
12.	08.05.	<p>Agencija za unapređenje stranih investicija BiH (FIPA) dobila je nagradu za drugu najbolju agenciju za promociju stranih investicija za regiju Centralne i Istočne Europe i Turske u okviru investicijske konferencije Annual Investment Meeting koja je održana od 8. do 10. maja 2023. godine u Abu Dabiju, UAE.</p> <p>Na posebnoj ceremoniji u okviru konferencije, nagrade su dodijeljene agencijama za promociju investicija (IPA) iz svakog regionalnog svijeta u znak priznanja za njihov rad u uspješnom privlačenju značajnih direktnih stranih ulaganja u 2022. godini, te na taj način doprinosu ekonomskom rastu i razvoju tržišta maticne zemlje.</p> <p>Nagrada je u ime FIPA-e primio NJ.E. Šefik Mujkanović, ambasador BiH u UAE.</p>	<p>Agencija za unapređenje stranih investicija BiH (FIPA) dobila je nagradu za drugu najbolju agenciju za promociju stranih investicija za regiju Centralne i Istočne Europe i Turske u okviru investicijske konferencije Annual Investment Meeting</p>
13.	12.05.	<p>Predstavnici BH UK Mreže posjetili FIPA-u</p> <p>Održan sastanak sa predstavnicima BH UK Mreže g. Anesa Cerića i dr. Zdenku Besaru kako bi razgovarali o nastavku zajedničkog rada na polju promocije BiH na tržištu UK.</p>	<p>Ovaj sastanak je bio prilika da se FIPA-i preda priznanje za uspješnu suradnju.</p>
14.	16.05.	Delegacija Ujedinjenih Arapskih Emirata	<p>Predstavnici Agencije za unapređenje stranih investicija BiH (FIPA) primili su delegaciju iz Ujedinjenih Arapskih Emirata predvodenu ministrom vanjskih trgovine gđin Nj.E. Dr. Thanijem bin Ahmedom Al Zeyoudijem. Tokom sastanka održana je prezentacija o investicijskim potencijalima, makroekonomskim</p>

		pokazateljima, značajnim investitorima iz UAE koji posluju u BiH, poslovnom i pravnom okruženju, sporazumima, plaćama, bankarskom sektoru i atraktivnim sektorima.
15.	18.05.	<p>Delegacija Kraljevine Saudijske Arabije posjetila FIPA-u</p> <p>FIPA primila je delegaciju Kraljevine Saudijske Arabije na čelu s Abdullahom AlMasoudom, trgovinskim atašem KSA za područje Europe. Na sastanku je naglašeno da je cilj sastanka jačanje suradnja između institucija dvije zemlje, te razmjena informacija o uslugama i informacijama koje FIPA obezbeđuje potencijalnim i postojećim stranim investitorima.</p>
16.	17-18.05.	<p>Sarajevo Business Forum 2023</p> <p>Predstavnici Agencije za unapređenje stranih investicija FIPA su oba dana Foruma imali svoj štand gdje smo zainteresovanim pružali informacije o FIPA uslugama i aktivnostima naše Agencije. Drugog dana Foruma otvoren je i Sarajevo halal forum, a istovremeno je održano i nekoliko panel diskusija u okviru čega je bila i panel diskusija na temu "Uspješne investicijske priče regiona" koji je moderirala FIPA, a panelisti koji su predstavili svoje uspješno poslovanje u BiH su gospodin: Branimir Muidža, generalni direktor/predsjednik Vijeća stranih ulagača (FIC), Paul Cronin generalni direktor Adriatic Metals doo, Anastasios Spanidis, direktor firme G.P.A. ekosistemi firmi, Mattias Sjoberg, predsjednik, glavni izvršni direktor Grupa Plena i dr Marija Hristova direktor firme Sofijska agencija za investicije - Bugarska.</p>

17.	28-30.06.	<p>Na sajmu je izlagalo 574 kompanije iz 34 zemalja, na 66.000 m² izlagačkog prostora, sa oko 30.000 posjetitelja iz 77 zemalja, 36% međunarodnih posjetitelja u 6 izlagačkih paviljona.Na sajmu su izlagale kompanije koje pokrivaju kompletan lanac vrijednosti, od komponenti do sistema, od usluga do aplikacija – u svim proizvodnim sektorima:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● automobilska industrija, proizvođači opreme i dobavljači ● aero industrija ● kemijска industriја ● građevinska industrija ● elektronika i elektro inženjerstvo ● industrija prehrane i pića itd. 	<p>Sajam Automatica Minhen</p> <p>FIPA je ostvarila kontakt i sastanke na kojima je predstavila Bosni i Hercegovinu, a posebno se izdvajaju kompanije ACD Elektronik GmbH i Knoll Maschinenbau GmbH. Takoder održan sastanak sa Chamber of Commerce and Industry for Munich and Upper Bavaria (CCI), koja ima više od 410 000 članica kompanija, ujedno i najveće komora u Njemačkoj.</p>
18.	09.07.	Site visits- AVVA Global Energy Holdings	U toku dogovori u vezi fizičkog dolaska predstavnika kompanije u Mostar, najverovatnije kraj avgusta 2023
19.	20.07.	<p>Site visits - WET GmbH Wuppertal</p> <p>Nakon predhodne e-mail komunikacije i dostave svih traženih podataka kompaniji WET Wuppertal, FIPA organizovala site visits</p>	Odluku o užem izboru kompanije ćemo znati u septembru.

		sa Gradom Banja Luka uz obilazak Poslovne zone Ramići, Ministarstvom privrede i poduzetnišva Republike Srpske i kompanijom Termo Klima Laktasi uz obilazak poslonih lokacija u njihovom vlasništvu.	
20.	20.-22.07.	<p>FIPA predstavila svake usluge i uputila poziv svim potencijalnim investitorima da nam se obrate ukoliko su zainteresovani za više informacija o mogućnostima ulaganja u BiH putem zvaničnog promotivnog materijala sajma.</p> <p>BOSNIA PROPERTY SHOW 2023 (BPS 2023)</p>	<p>Odluku o užem izboru kompanije ćemo znati u septembru.</p>
21.	10.08.	<p>Ostale aktivnosti</p> <p>U odnosu na predhodnu komunikaciju sa kompanijom Mubea Njemačka i organizaciju site-visits, predstavnik kompanije je naveo da će najverovatnije odluka o investiranju biti u BiH i to prajavoru.</p> <p>Također FIPA pružila podršku italijanskoj kompaniji Ama Adriatic Ilijaš kroz aftercare program, vezano za sticanje svih uslova za tehnički prijem nove fabrike sa Sarajevo gas dd Sarajevo, uz zahvalu kompanije vezanu za ušedu kju su ostvarili našom intervencijom, kao i australijskoj kompaniji ZM BH Metals koja namjerava investirati 5 miliona KM za geološka istraživanja na području Ustikoline.</p> <p>August</p>	<p>Prezentacija na online sastanku sa Misurata Chamber of Commerce, Industry and Agriculture iz Libije</p>

U organizaciji Privredne/Gospodarske Komore Federacije Bosne i Hercegovine, Sarajevo Business Forum u Sarajevu Halal Faira, Misurata Chamber of Commerce, Industry and Agriculture iz Libije i libijske kompanije Sana u četvrtak, 10.8.2023. godine s održan je online sastanak predstavnika institucija i kompanija iz Libije i Bosne i Hercegovine.

Na sastanku se diksutovalo o mehanizmima za unapređenje ekonomskih i trgoviške saradnje i mogućnostima ulaganja između dvije zemlje, te su razmatrane mogućnosti posjete delegacije bosanskohercegovačkih institucija i privrednika iz Bosne i Hercegovine gradu Misurata. Misurata je treći najveći grad u Libiji i trenutno je područje značajnog ekonomskog razvoja i ulaganja. Predstavnik FIPAC Nina Pobrić je predstavila usluge Agencije, podršku koju pružamo potencijalnim i postojećim investitorima, atraktivne sektore i investicijske projekte.

Site visits- Saidulher Yusuf bhai Najmuddin, Mustafa Tayeb bhai, Aliasgar Mohammed Husain Mithiborwala, Dubai, UAE

Sastanak sa investitorima iz Dubaja i vlasnikom slobodne zone Hercegovina Mostar. Investitor bi ulagao u proizvodnju tj. metalni sektor. Iznio je plan iznajmljivanja skladišta u slobodnoj zoni veličine 1500 m² za proizvode koji bi dolazili iz Dubaja i ponovno se izvozili u zemlje EU. Želja investitora je svoje proizvode skladišiti u Bosni i Hercegovini zbog bržeg dostavljanja robe u zemlje EU nego što bi to bilo iz Ujedinjenih Arapskih Emirata, a u budućnosti je planirano prenještanje dijela proizvodnje u Bosnu i Hercegovinu.

22.	22.08.	
-----	--------	--

Oktobar

Site visits – AVVA Energy Holding
+ AVVA Global Energy Holding – Grad Mostar, JP Deponija
Mostar, Federalno ministarstvo turizma i okoliša, Alfa Energy
Trading

Posredstvom asistencije Agencije za unapređenje stranih investicija u BiH (FIPA) uspostavljen je kontakt kompanije AVVA Global Energy Holding sa Gradom Mostarom, sa ciljem razgovora oko izgradnje elektrane na otpad na području Grada Mostara. Gradonačelnik Grada Mostara dr. Mario Kordić sa svojim timom je održao nekoliko online sastanaka sa kompanijom, te je 23.10.2023. organizovana fizička posjeta Gradu Mostaru kako bi detaljnije razgovarali o mogućnostima saradnje, upravljanju otpadom, projektu izgradnje elektrane po najvećim svjetskim standardima čija je vrijednost procijenjena na 50 miliona EUR i benefitima za lokalnu zajednicu. Organizovani sastanci sa JP Deponija d.o.o. Mostar, pomoćnikom ministra za sektor okolišnih dozvola, procjenu utjecaja na okoliš, registar zagadivača u Federalnom ministarstvu okoliša i turizma i Alfa Energy Trading Company Sarajevo.

23. 23-24.10.

24. 18.10.

Western Balkan Energy Week Tivat

Konferencija Energy Week Western Balkans 2023, koja se održala 18-19. oktobra 2023. u Tivtu je okupila ministre energetike zemalja Zapadnog Balkana, predstavnike državnih institucija i energetskih kompanija regiona, kao i međunarodnih finansijskih institucija. Na konferenciji se govorilo o podsticanju primjene obnovljive energije u regionu i privlačenju stranih direktnih investicija. FIPA uzela učeće na panelu Upravljanje izazovima procesa energetske tranzicije Zapadnog Balkana. Tokom panela je govorila

Novembar			
25.	02.11.	Sarajevo Wood Days	FIPA održala prezentaciju o potencijalima drvo-prerađivačkog sektora BiH i predstavila raspoložive projekte i uspješne priče
26.	15-16.11.	Smart Building Milano	FIPA posjetila sajam Smart Building Milano sa ciljem promocije poslovnih prilika u BiH i raspoloživih projekata. Radi se o vodećem talijanskom sajmu posvećenom integraciji postrojenja i tehnologije u sektorima zgrada, domova i gradova. Sajam je okupio više od 250 izlagачa iz Italije, Njemačke, Austrije, UK i drugih zemalja.
27	28-29.11.	Posjećen je BIM sajam (digitalizacija u građevinskom sektoru i sektoru nekretnina) u Minhenu i ostvareno je 26 kontakata sa kojima će FIPA nastaviti email korespondenciju	Održana je obuka u saradnji za GIZ-om za članice Saradničke mreže o prevenciji investicijskih sporova

28	28.11
----	-------

Ostale aktivnosti prikazane tabelarno

1. Program - Promocija i podrška direktnih stranih investicija u BiH			
1.1. Projekat - Promocije direktnih stranih investicija kroz direktnе kontakte sa stranim investitorima			
		broj	
Promocija direktnih stranih investicija kroz direktnе kontakte sa stranim investitorima	Sektor za promociju i analizu, Sektor za podršku i projekte, Sektor za opšte i finan. poslove	833	
1.1.1. Učestovanje i suorganizacija investicionih događaja, outreach	Sektor za promociju i analizu, Sektor za podršku i projekte,	29	

	Sektor za opšte i finan. poslove	ili suorganizov		
kampanja, sajmova, konferencija i okruglih stolova u zemlji i inostranstvu				
1.1.2. Identificiranje investicijskih potencijala	Sektor za promociju i analizu, Sektor za podršku i projekte, Sektor za opšte i finan. poslove	Broj projekata i investicioni h lokacija	broj	55
1.1.3. Organizovanje sastanaka sa institucijama, privrednim udruženjima i firmama radi prikljanja informacija o potencijalnim projektima	Sektor za podršku i projekte, Sektor za opšte i finan. poslove	Održani sastanci	Broj	40
1.1.4. Direktni kontakti s investitorima	Sektor za promociju i analizu,		broj	539

(sastanci i korespondencija s investitorima i predstavnicima investitora, odgovori na upite i posjete investitora u investicionim lokacijama	Sektor za podršku i projekte, Sektor za opšte i finan. poslove		
1.1.5. Promotivni materijali (izrada i ažuriranje generalnih, sektorskih, komparativnih i analiza priliva DSU po pojedinim državama) i saradnja s medijama	Sektor za promociju i analizu, Sektor za podršku i projekte, Sektor za opšte i finan. poslove	Broj pripremljenih dokumenata i informacija	154
1.2. Projekat - Identifikacija prepreka za realizaciju i izradicije i prijedlog mjera za poboljšanje potencijala stranica			
Identifikacija prepreka za strane investicije i prijedlog mjera za	Sektor za promociju i analizu, Sektor za podršku i projekte,	Broj riješenih otvorenih pitanja investitora i predložene	155

poboljšanje poslovnog okruženja i saradnja sa institucijama	Sektor za opšte i finan. poslove	mjere za poboljšanje poslovnog okruženja		
1.2.1. Saradnja sa institucijama, privrednim udruženjima i drugima vezano za poslovno okruženje i rješavanje otvorenih pitanja.	Sektor za podršku i projekte, Sektor za opšte i finan. poslove.	Broj održanih sastanaka	broj	30 (i 110 drugih oblika saradnje sa institucijama)
1.2.2. Affecare (posjete postojećim stranim investitorima i online anketa)	Sektor za promociju i analizu, Sektor za podršku i projekte, Sektor za opšte i finan. poslove.	Broj obavijenih posjeta	broj	25
1.2.3. Analiza prepreka u poslovnom	Sektor za promociju i analizu, Sektor upućeni	Pripremljen i dokumenti upućeni	broj	2

		Vijeću ministara BiH
okruženju i predlaganje mjera za otklanjanje prepreka - i Analiza DS u BiH i regionu i Uporedna analiza BiH i država regionala u izvještajima međunarodnih organizacija, dokument koji se šalje Vijeću ministara Bosne i Hercegovine na usvajanje.	za podršku i projekte, Sektor za opšte i finan. poslove	

Postinvesticciona podrška investitorima (u nastavku Aftercare program) je redovna aktivnost Agencije za unapređenje stranih investicija BiH od 2007. godine. Aftercare program je od 2013. unaprijeđen i provodi se sa Saradničkom mrežom, te predstavlja prvi sveobuhvatni program s ciljem motivacije postojećih investitora u BiH na reinvestiranje, uz poboljšanje veza s lokalnom privredom i svim nivoima vlasti u BiH. U vezi s navedenim FIPA od 2007. godine predlaže zakonske mјere prema nadležnim institucijama a kroz Aftercare izvještaj sa preporukama koji FIPA dostavlja Vijeću ministara BiH na usvajanje svake godine. Nakon usvajanja izvještaja FIPA kroz saradnju sa institucijama predstavlja preporuke za izmjena propisa u ovisnosti od nadležnosti.

Napominjemo da je **Metodologija izrade preporuka za unapređenje poslovnog okruženja (kao sastavnog dijela Aftercare izvještaja)** je takva da se svake godine dopunjavaju nove preporuke bazirane na iskustvima posjećenih investitora za prethodnu godinu (kroz prethodne izvještaje uradene su 2014 preporuka koje su dostavljene Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, od ukupno 898 otvorenih pitanja koliko ih je evidentirano počevši od 2013. godine).

U okviru projekta Identifikacija prepreka za strane investicije i prijedlog mjera za poboljšanje poslovnog okruženja planirano je ukupno 140 različitih aktivnosti na poboljšanju poslovnog okruženja.

U okviru aktivnosti Saradnja sa institucijama, privrednim udruženjima i drugima vezano za poslovno okruženje i rješavanje otvorenih pitanja ukupno je bilo 143 sastanka i odgovora na upite institucija, kao i druge korespondencije sa institucijama.

U okviru Aftercare programa obavljeno je 22 posjeta postojećim stranim investitorima. Pružena je podrška u realizaciji investicije Kada je riječ o dokumentima koji se dostavljaju Savjetu ministara BiH, finalna varijanta Aftercare analiza sa prijedlogom mјera za otklanjanje prepreka pripremljena je u februaru 2023., dobili pozitivna mišljenja MVTEO-a i Ureda za zakonodavstvo BiH. U junu je predstavljena Upravnom odboru koji je dao sugestije za izmjenu i unapređenje dokumenta, što je i urađeno i dokument je dostavljen Vijeću ministara BiH, te je isti usvojen uz korekcije na Vijeću ministara BiH.

U izvještaju koji je dostavljen u toku 2023. godine izdvojene su sljedeće preporuke:

NIVO INSTITUCIJA BOSNE I HERCEGOVINE

U nastavku su otvorena pitanja i preporuke koja su investitoru izdvojili tokom 2022. godine, a da se odnose na nivo institucija BiH, uz navođenje pitanja i zatim preporuke. Važno je napomenuti da je u toku organizacija sastanaka za realizaciju preporuka iz 2021. i 2022. godine te će se nastaviti i u toku 2023. godine, s ciljem preduzimanja potrebnih mјera na rješavanju otvorenih pitanja.

Strateški projekti

Kroz godine rada sa investitorima izdvojeno je pitanja definisanja strateških projekata i kriterija za strateške projekte.

Potrebno je definisati pojam strateških projekata, kojom bi se definisali kriteriji strateških projekata koji se odnose na iznos investicije, broj zaposlenih i mjesto investiranja (razvijeno, nerazvijeno područje - s čim u vezi bi i Vijeće ministara po prijedlogu entitetskih vlada trebalo usvojiti Odluku o razvijenosti područja tj. gradova i općina).

Tabelarni prikaz preporuke za strateške projekte

Problem/si	Preporuka	Nadležna institucija
Nepostojanje definicije strateških projekata kao ni kriterija za strateške projekte	Definisati ovo najefikasnije za entitete i nivo Bosne i Hercegovine	pitanje Vijeće ministara BiH i entitetske vlade u skladu sa nadležnostima

Granični prijelazi za robu

Bosna i Hercegovina s Republikom Hrvatskom u međunarodnom putnom/cestovnom prometu roba ima 17 graničnih prijelaza od kojih posebne statusne imaju Gradišku i Bijaća, na kojima postoje tzv. BIP-ovi.

Važno je napomenuti da se ovi prijelazi mogu koristiti za sve vrste roba i na kojima su prisutni svi neophodni inspekcijski organi za pregled roba biljnog i životinjskog porijekla, živih životinja i slično. Problem je što se na samo ova dva granična prijelaza za međunarodni transport mogu uvoziti sve vrsta roba u Evropsku uniju.

Zbog malog broja prijelaza stvaraju se gužve, a problem, dodatno poteškoću stvara momenat kada je riječ o lako kvarljivoj robi koja zahtijeva fitosanitarne inspekciju te je neophodno u budućem periodu težiti otvaranju dodatnih prijelaza kako bi se smanjilo čekanje. Potrebno bi bilo osigurati da svi granični prijelazi imaju BIP-ove.

Tabelarni prikaz preporuke za granične prijelaze

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Mali broj graničnih prijelaza za sve vrste robe	Povećati broj graničnih prijelaze sa EU za sve vrste roba (BIP-ovi) ili uvesti na svakom graničnom prijelazu BIP-ove	Ministarstvo sigurnosti BiH i Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa

Trgovina uslugama

Uloga trgovine uslugama postaje sve aktuelnija. Ovo pitanje je važno i sa aspekta pristupa Bosne i Hercegovine Evropskoj Uniji. Cilj je da BiH (i entiteti) prilagode svoju zakonsku, stratešku i ostalu regulativu u odnosu na EU pravnu stečevinu, vezanu za trgovinu, odnosno trgovinu uslugama i umapređenje kompletнnog vanjsko-trgovinskog balansa.

Ono što su investitori isticali jeste da treba dodatno liberalizirati tržište uslугama, i općenito trgovinu, osigurati jednak tretman za domaće i strane robe, kao i za domaće i strane pružatelje usluga. Kada kompanije žele obezbijediti svoje usluge u drugoj zemlji regije ili u Evropskoj uniji i dalje susreću sa brojnim preprekama u vidu domaćih propisa i mnogi pružaoци usluga se na kraju ograničavaju samo na lokalna tržišta, što dovodi do toga da se sektor uslugama ne može realizovati u punini. Iz ovog razloga ne treba zanemariti važnost osiguravanja okvira za slobodno kretanje usluga. Ovo se istovremeno odnosi i na jačanje implementacije CEFTA dodatnog Protokola 6, kao okvira za regionalnu integraciju.

Investitori ističu da jaka trgovina uslugama isto tako može utjecati na kreiranje novih radnih mјesta i diversifikaciji izvoza, kao što može doprinjeti i drugim ekonomskim aktivnostima. Također, potrebno je propisati koje standarde treba da ispunjavaju trgovci uslugama.

Dodatni Protokol 6 u principu obavezuje Strane da ne uvode ograničenja pristupu tržištu i da firme iz drugih strana CEFTA sporazuma tretiraju kao domaće. Ova mјera će doprinjeti osnaživanju ekonomske saradnje i stvaranju zajedničkog tržišta na Zapadnom Balkanu, i na taj način direktno poboljšati uslove poslovanja svim privrednim subjektima o ovom regionu.

Tabelarni prikaz preporuke za trgovinu uslugama

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Nedovoljno razvijen sistem uslугama i regulative u praksi	Intenzivirati aktivnosti implementaciji dodatnog Protokola 6 za trgovinu uslugama, i općemito unaprijediti aktivnosti i legislativu dinamičkog tržišta, odnosno unaprijediti kretanje usluga	Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih entitetska ministarstva nadležna za trgovinu CETA

Cyber sigurnost

Ovo pitanje postaje sve važnije. Investitorii skreću pažnju da BiH ima određene kapacitete, ovde govorimo o velikim kompanijama i internet servis provajderima koji mnogo ulaze u cyber sigurnost i većina njih da bi poslovale i imale kreditibilan reiting moraju ispunjavati određene standarde koji se tiču cyber sigurnosti.

Bosna i Hercegovina u skladu sa NIS Direktivom EU od 6. jula 2016 godine, i od 2022. godine kao zemlja ima kandidatski status za prisutupanje Evropskoj Uniji, ima obavezu da doneše nacionalnu strategiju za sigurnost mrežnih i informacijskih sistema i svoje zakonodavstvo i propise uskladi sa odredbama ove direktive.

Ispunjavanjem obaveza iz Direktive, bila bi zaštićena sva kritična infrastruktura privatnog sektora.

Tabelarni prikaz preporuke za Cyber sigurnost

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Ispunjavanje uslova iz NIS Direktive	Donošenje Strategije za sigurnost mrežnih i informacijskih sistema institucija BiH	Ministarstvo komunikacija i prometa BiH i služba za e-vladu Generalnog Sekretarijata Vijeća ministara BiH i Ministarstvo bezbjednosti
Zakon o strancima BiH ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", br. 88/2015 i 34/2021)		
<i>Izdavanje pozivnog pisma stranaca - rokovi</i>		
	Veliki broj investitora, kako onih iz aftercare programa, tako i drugih koji su se obratili FIPA-i, skrenuli su pažnju da čekaju 6 do 8 sedmica da bi pozivno pismo bilo ovjerenovo. Investitori predlažu da to bude rok od max 7 do 10 dana.	
<i>Ugovori o radu za strance</i>		
	Trenutno se dužina trajanja ugovora veže za radnu dozvolu i njen trajanje - omogućiti i strancima da imaju ugovore na neodređeno.	
Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Dugi rokovi za izdavanje i ovjeru pozivnog pisma (Član 12 Pravilnika o ulasku i boravku stranaca Sl. glasnik BiH", br. 25/2016 i 83/2022	Dopunom člana 12 Pravilnika o ulasku i boravku stranaca Sl. BiH definisati kraće rokove za provođenje procedure za predviđene aktivnosti i ovjeru pozivnog pisma	Ministarstvo sigurnosti BiH i Služba za strance BiH
Ugovori o radu vezani za dužinu trajanja radne dozvole	Omogućiti ugovore na neodređeno vrijeme (produžiti rok važenja radnih dozvola, time i boravak po osnovu rada)	

Ovdje je također, važno napomenuti da je pitanje boravka stranaca i odobravanja boravka, obradeno u prethodnim preporukama, te da ista pitanja još uvijek nisu riješena. Vezano za rad stranaca ističe se i problem rokova izdavanja radnih dozvola. Iz Udrženja poslodavaca su istakli da se dešava da izdavanje radne dozvole može trajati i do šest mjeseci, što predstavlja veliki problem poslovanju i angažmanu radnika.

Nadalje, istaknuto je i da je neophodno uvesti zakonsku olakšicu u postupku regulisanja statusa uposlenika stranaca koji nisu članovi uprave, a da se isto odnosi i na članove njihove porodice.

System javnih nabavki

FIPA je i u prethodnim izvještajima analizirala ovo pitanje, prije svega ona pitanja koja se odnose na **obimnu dokumentaciju, te kvalitetu izvršenih javnih radova** (što je bilo izdvojeno kao posebno pitanje u prethodnom izvještajnom periodu).

Investitori su isticali da bi sistem javnih nabavki u Hercegovini se mogao koristiti kao sredstvo kojim bi se smanjio uticaj krize. S tim u vezi predlagali su uvažavanje mogućnosti promjene cijene - da zaživi u praksi te da se definišu kriteriji za promjenu cijene samim zakonom, te tu odrebu unijeti u sam ugovor o javnoj nabavci. Potrebno je pojednostaviti sam postupak utvrđivanja promjene cijene, na način da se definiju zakonom kriteriji, ili okvir kriterija -čime bi bilo pojednostavljeno definisanje odredbi ugovora, i provodenje javnih nabavki bi bilo efikasnije i brže.

U posljednjim izmjenama i dopunama Zakona o javnim nabavkama BiH ("Službeni glasnik broj 39/2014 i 59/2022) u članu 75, stav 5 definisan je način promjene cijene, ali nisu jasno postavljeni kriteriji, te s tim u vezi bilo bi potrebno jasnije definisati kriterije za promjenu cijene.

Tablarni prikaz preporuke za javne nabavke

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Problemi u praksi, u vezi promjene cijena ugovora za javne nabavke	Dopuniti član 75 stav 5 i definisati kriterije za određivanje promjene cijene ugovora	Agencija za javne nabavke BiH

Dajje, kako navode i iz Udrženja poslodavaca; u uslovima poremećenih tržišnih zahtjeva, enormnih poskupljenja i nepredviđenih promjena sa kojima se suočava naša privreda, moraju se iskoristiti sve zakonom predviđene mogućnosti koje bi ublažile posljedice ove situacije, a to je svakako primjena klauzule o promjenjivosti cijene u postupku javnih nabavki, koja bi bila bazirana na statističkim podacima o promjenama cijena robe i usluga koje su predmet javne nabavke - i u tom smislu izmjenama zakona postignut je rezultat, ali potrebna su i dodatna unapređenja.

Također, investitori ističu problem neujednačenog postupanja Agencije za JN za ista pitanja, kao i preobimnost tražene dokumentacije.
Elektronska identifikacija

Svi nivoi vlasti su svjesni važnosti pitanja uspostavljanja elektronskog potpisa. Ovo pitanje je razmatrano više puta. Svima su poznate prednosti uvođenja elektronskog potpisa i prednosti digitalizacije općenito. Zakon o elektronskom potpisu nije uskladen sa eIDAS direktivom EU, te je potrebno donijeti novi Zakon o elektronskoj identifikaciji i uslugama o pružanju elektronskih transakcija na svim nadležnim nivoima vlasti u BiH. Tim zakonom bi bili obuhvaćeni elektronski potpis i elektronske transakcije, kao i sve u vezi sa njima. U tom kontekstu, novi Zakon o elektronskoj identifikaciji bi stavio van snage prethodni zakon, u skladu sa Direktivom EU i ustavnim nadleznostima i struktogram u BiH. Time bi zaživio i elektronski potpis.

Također potrebno je i detaljno regulisati pitanje nadzora nad ovlaštenim certifikantima.

Veliki broj kompanija ističe kao veliki problem nemogućnost koristenja elektronskog potpisa.

Tablarni prikaz preporuke za elektronsku identifikaciju

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Neusaglašenost propisa za direktivom EU	Donjeti novi Zakon o elektronskoj identifikaciji i uslugama o pružanju elektronskih transakcija BiH i entiteta (u skladu sa Direktivom EU i ustavnim nadleznostima i struktogram u BiH)	Ministarstvo komunikacija i prometa BiH

Porez na dodanu vrijednost

Povrat poreza

Kompanije i dalje navode, bez obzira na unapređenja koja je Uprava za indirektno oporezivanje uvela, problem sa sporosću povrata poreza na dodanu vrijednost na kupljene mašine (dva mjeseca), a zatim i da se čekaju potvrde od Uprave po mjesec dana.

E-Kuf i E Kif

Pozitivno je da su uvedeni elektronski e-kuf i e-kif ali investitori navode da je potrebno pojednostaviti tj. Evidencije UINO vezano za e-kuf i e-kif u smislu evidencija poreznih brojeva podružnica firmi koje isporučuju robu sa više skladišta i JIBova – Pojednostaviti u smislu korištenja samo glavnog JIB-a

Zatim bilo je tokom posjeta u 2022. godini, prigovora na rad PDV inspekcija.

Tabelarni prikaz preporuke za porez na dodanu vrijednost

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Dužina trajanja procedure poreza na povrat	Omogućiti povrat poreza PDV u utvrđenim rokovima (investitori nisu zainteresovani za zateznu kamatu koju UINO plaća u slučaju kašnjenja povrata), također preporuka je skratiti rokove	Uparava za indirektno oporezivanje
E-kuf i e-kif	Pojednostaviti u smislu korištenja samo glavnog JIB-a	UINO

Vezano za povrat PDV-a, pozitivno je to što je donesena Odluka Ustavnog suda BiH u kojoj je navedeno „nesporno da je Zakonom o PDV-u regulirano pitanje roka za povrat PDV-a, te da je stoga ovaj zakon lex specialis u odnosu na Zakon o postupku indirektnog oporezivanja. Stoga se povrat PDV-a ima izvršiti najkasnije u roku od 60 dana po isteku roka za predaju prijave PDV-a, a ne „u roku od šest mjeseci od kada je UIO saznao za tačan iznos.“ Mada investitori naovde da je i 60 dana rok koji treba skratiti.

Napomena: Pozitivno je UINO što je podržala hitno usvajanje Odluke o izmjenama i dopuni Odluke o provedbi Zakona o carinskoj politici u Bosni i Hercegovini, koju je usvojilo Vijeće ministara BiH. Ovu inicijativu (za pojedostavljenje carinjenje po fakturi) podnijela je FIPA i VTK na novu velikog broja zahtjeva postojecih velikih izvoznika od kojih su mnogi strani izvoznici.

„No drawback“ pravilo

Zakon o carinskoj politici (Službeni glasnik BiH broj 58/15) predviđa da ako je međunarodnim sporazumima zaključenim između Bosne i Hercegovine i drugih država predviđeno odobravanje preferencijalne tarifne stope pri uvozu robe porijeklom iz Bosne i Hercegovine u te države, u skladu s tim sporazumima, ako je roba dobijena u postupku unutrašnje obrade, roba koja nije porijeklom iz Bosne i Hercegovine ili države s kojom je zaključen sporazum, a sadržana je u toj robi sa porijeklom, podliježe plaćanju odgovarajućih uvoznih dažbina. Uvozni carinski dug nastaje ovjerom dokumenta potrebnog za dobijanje takve preferencijalne tarifne stope u drugoj državi. Također ovo pitanje je detaljnije razrađeno Uputstvom o carinskom postupku unutrašnje obrade (Službeni glasnik BiH, broj 53/22) gdje se obrađuje detaljno „no drawback“ pravilo.

Investitori traže da se ukine „no drawback“ pravilo, odnosno da se, ako privremeno uvoze robu koja nema EU porijeklo (ili porijeklo zemlje sa kojom imamo sporazum), ne moraju platiti carinu (3,5 ili 15%) ako je izvoze odmah nakon obrade.

Tabelarni prikaz preporuke za „No drawback“ pravilo

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Nepreferencijalna tarifa za zemlje sa kojima BiH nema sporazum	Promjeniti član 241 Zakona o carinskoj politici u BiH i Upustvo o carinskom postupku unutrašnje obrade, tako da ne moraju platiti carinu ako roba nije iz EU, a služi za unutariju obradu	Uparava za indirektno oporezivanje

Zakon o akcizama

Investitori predlažu (a i udruženja poslodavaca) da jedna od mjera podrške privredi u uslovima trenutne krize jeste suspenzija primjene člana 35. Zakona o akcizama BiH na određeno vrijeme, tako da se suspenduje naplata akcize (putarine kao vrste indirektnog poreza) za puteve, te za izgradnju autoputeva i izgradnju i rekonstrukciju drugih puteva. Na taj način bi se djelimično ublažili negativni efekti trenutne krize.

Tabelarni prikaz preporuke za akcize

Problem/i	Preporuka	Nadležna institucija
Plaćanje putarine	Promjeniti član 35 Zakona o akcizama	Upravni odbor Uprave za indirektno oporezivanje

Komisija za nacionalne spomenike

Investitori su istakli da su neki projekti u docnji, jer Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika ne zasjeda blagovremeno.

Naime, kompanije iz sektora turizma i hotelijerstva (tri kompanije) su se žaliile da su godinu dana čekali pozitivan ili negativan odgovor vezano za dobijanje dozvole za izgradnju objekata, a čekanje je uzrokovano jer Komisija nije zasjedala.

Ovo pitanje se navodi iz razloga jer neformiranje određenih državnih ili entitetских tijela utječe na imidž i na iskustva investitora, i pokazatelj je da svi segmenti institucija vlasti su jako važni kad je riječ o promociji države i podršći investitorima.

Zakon o važnosti javnih isprava u BiH (Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, br. 23/04)

Obaveza na Apostil pečat i prevod od ovlaštenog službenog tumača za svaki dokument koji bi bio u službenoj upotrebi iziskuje dosta vremena i materijalne troškove, a neophodna je za skoro svaki dokument u pravnom prometu. Pojedostaviti proceduru i smanjiti broj dokumentata za koje je potreban apostil.

Napomena: FIPA će tokom narednog perioda 2023/2024. godine, organizovati sastanke u vezi ovih i drugih pitanja u nadležnim institucijama, kao i za pitanja iz prethodnog perioda, koja su još uvijek aktuelna, s ciljem upoznavanja sa stavom nadležnih institucija, ali i lobiranja na rješavanju otvorenih pitanja.

FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE (SA KANTONIMA)

Među mjerama koje smatramo prioritetnim su i dalje one koje se odnose na smanjenje opterećenja rada kroz izmjene Zakona o porezu na dohodak i Zakona o doprinosima u Federacije Bosne i Hercegovine i obezbjedenje grant sredstava za održivost poslovanja, ali i donošenje Zakona o dualnom obrazovanju na nivou svih kantona.

Za kontone se može izdvojiti da je neophodno povećanje kvalitete i značaja srednjeg stručnog obrazovanja u Bosni i Hercegovini u pravcu Zaključaka iz Rige za period 2021.- 2030. (usvojilo Vijeće ministara) i to treba biti jedan od prioriteta. Uvođenjem dualnog obrazovanja došlo bi do jačeg povezivanja na prioritetne oblasti za razvoj u sistemima srednjeg stručnog obrazovanja.

Nadalje, sve mjeru koje su predložene u prošlogodišnjem izvještaju, a vezane za dozvole (upotrebnu, građevinsku, vodnu, upotrebnu sanitarnu, okolinsku, priključene na saobraćajnice) ostaju i dalje u formi preporuka - investitoru su istakli da procedure traju mimo utvrđenih rokova, nepotrebno se komplikiraju i sl. Također i pitanja starosti regulacionih planova su aktuelna, pitanje zapošljavanja sezonskih radnika, pitanja vezana za parafisklane namete, i ostala obrađena pitanja u prošlogodišnjem izvještaju. FIPA će nastaviti organizaciju sastanaka sa ciljem da se radi na lobiranju rješavanja identifikovanih pitanja.

Tokom 2022. godine od strane investitora izdvojena su slijedeća pitanja:

- Komplikirane procedure u energetskom sektoru, jer je interes za ulaganjima u obnovljive izvore energije pojačan (FERK; Ministarstvo industrije energetike i rudarstva Federacije BiH)
- Investitor traže da se izvrši izmjena Pravilnika o fiskalnom sistemu i usaglašavanje istog sa praksom drugog entiteta i EU praksi tako da nije obaveza izdavanja fiskalnog računa uz veleprodajnu fakturu (Federalno ministarstvo finansija)
- Zakon o kontroli i ograničenoj upotrebi duhana, duhanskih i ostalih proizvoda za pušenje FBiH, (Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, broj 38/22 od 20.05.2022) a) FBiH Zakon nije usaglašen za RS pa bi bilo poželjno da se za član koji se odnosi na obilježavanje paklica (da se isto obilježava u RS i FBiH) uskladi sa propisom iz RS; b) Preporuka prije usvajanja izmjena i dopuna propisa je bila i da je stavljena retroaktivna primjena propisa (od 01.01.2020.) c) čime se stvara pravna nesigurnost – (Federalno ministarstvo zdravstva FBiH).
- Registracija podružnica da se olakša (za svaku podružnicu potrebljano registrirati, dobiti ID porezni broj i PDV broj);

- Pravilnik o dodijeli identifikacionog broja (omogućiti da se vode posebne knjige do registracije poslovnice, jer dok traje registracija ne mogu poslovati, a što vodi milionskim gubicima, a ako posluju krše propise, kako navode investitori)
- Vodne dozvole komplikovana procedura (duge procedure i postoje tri propisa o vodama – izmjena propisa koji se tiču vodnih dobara neophodna)
 - Istaknuti naziv firme - odrediti taksu u odnosu na profit; usaglasiti po kantonima i općinama
 - Ovjera isprave - Notarske isprave - prilikom ovjere direktor mora biti fizički prisutan dok nije tako uredeno u EU zemljama
 - Nedovoljni podsticaji za zapošljene
 - Potrebna saradnja između službi u institucijama svih nivoa, posebno federalnog nivoa i kanalona
 - Općenito su investitoru tražili i pojednostavljenje administracije
 - Nedostatak online informacija i uredaka obrazaca - potrebno da sve institucije imaju uredne zahtjeve i dokumentacije dostupne online
 - Problem prijave na elektroprivrednu mrežu (za kompanije koje imaju potrebu za većim količinama električne energije moraju se obraćati UO Elektroprivrede BH)
 - Čekanje na radnu dozvolu do 6 mjeseci
 - Dugi rokovi i probijanje zakonom utvrđenih rokova od strane administracije (za jednu firmu ukinuta je gradevinska dozvola - a u rješavanju po žalbi probijeni su svi rokovi)
 - Etažiranje objekta trajalo dvije godine
 - Mišljenja institucija na zakone i druge propise nedorečena (samo izvod iz zakona)
 - Određen broj kompanija imao je problem, jer su čekali dvije godine na rješenje Komisije za vrijednosne papire, a posljedice su se osjetile i tokom 2022. godine
 - Kompanije također predlažu da se izuzme iz kvote radnih dozvola - dozvole za rad po deficitarnim zanimanjima, te također naglašavaju da procedure trebaju biti efikasnije i brže
 - Zemljište, zakon o stvarnim pravima, zakon o građenju isl. – potrebna harmonizacija, i omogućiti općinama raspolaganje zemljištem
 - Usvojiti što hitnije novi Zakon o obnovljivim izvorima energije, s ciljem obezbjeđenja razvoja podsticajnih mjera, regulatornog okvira i tehničke infrastrukture za obnovljive izvore energije i efikasnu kogeneraciju. Uraditi reformu sistema podsticaja, odnosno da se na jasniji i transparentniji način dodjeljuju podsticaji, kako malim tako i velikim proizvođačima iz obnovljivih izvora energije.
 - *Zakon o zemljišnim krajigama FBiH i Zakon o upravnom postupku FBiH* - Nedostatak provođenja postupka harmonizacije po službenoj dužnosti (*koordinacija Općinskih službi sa ZK uredom, tako da je česta pojava neusklađenih podataka starog i novog premjera*)

- *Zakon o svim pravima FBiH* - U pogledu sticanja prava svojine pravna lica (bez obzira da li je osnivač strano ili domaće pravno ili fizičko lice), uskladiti sa Zakonom o stvarnim pravima RS, gdje su izjednačeni sa fizičkim licima (*državljanima BiH*), te nema ograničenja, niti dodatnih zahtjeva za upis prava kao u Federaciji BiH
- *Zakon o registraciji poslovnih subjekata FBiH* - Digitalizacija Sistema - APIF u Istočnom Sarajevu (RS) ima objedinjene sve prijave koje se tiču registracijskog/preregistracijskog statusa – Rješenje o registraciji, ID, Statistika, PDV. Rokovi za završetak postupka su znatno kraći, a sve se obavlja na jednom mjestu. Zaključci i obavještenja o završenom postupku bi se mogli dostavljati i skenirano, putem maila.
- JIB broj se dodjeljuje već u toku postupka registracije kod registarskog odjeljenja nadležnog suda, ali se za fizički primjerak mora posebno aplicirati, a procedura traje dodatnih 7-10 dana.
- *Zakon o porezu na dohodak /Pravilnik o primjeni zakona o porezu na dohodak* – Utvrditi jasno poresko stajalište za uplatu refundacije troškova kandidatima koji su učestvovali u selekcijskom procesu Poslodavca, a nemaju status zaposlenika (npr. prevoz, cestarine, smještaj i sl. za dolazak na selekcijsko testiranje). Poslodavač troškove trećira kao da se radi o prihodu od drugih nesamostalnih djelatnosti i obračunava tzv. „male doprinose“ putem interne odluke Poslodavca ili je neophodno zaključivanje pojedinačnih Ugovora o djelu
- *Zakon o igrama na sreću FBiH i Zakon o igrama na sreću RS* - Entitetski zakoni o igrama na sreću nisu usaglašeni što za priredivača nagradne igre predstavlja dodatnu komplikaciju, jer je nemoguće na teritoriji BiH organizirati jednu identičnu promociju sa jednim priredivačem. Utvrditi jasnu i transparentnu definiciju Loyalty programa, u smislu da li ga treba prijavljivati ili ne. Omogućiti elektronsko prijavljivanje promocije / nagradne igre. Ubrazati proces ishodovanja rješenja / odobrenja za nagrdne igre
- Nalaz Federalne tržišne inspekcije spojiti sa sanitarnom inspekcijom. Jedan nalaz, jedno Ministarstvo.
- Kod veterinarra, omogućili da se u ZVUD obrazac može unijeti više različitih objekata porijekla i više proizvođača, ako roba ide iz iste države. Omogućiti upis prilog „specifikacija“, sa popisom.
- Ako u EU ne treba veterinarski nalaz za određene artikle, investitori predlažu da ne bude potreban kod uvoza u BiH, ako se sve uskladuje prema EU zakonima.
- Usaglasiti spisak roba za sanitarni nalaz, spisak treba da bude isti za RS i Federaciju.
- Ukinuti sanitarni nalaz za robe koje podliježu veterinarskoj inspekciji.
- Ukinuti taksu za veterinarski nalaz u unutrašnjem prometu, dovoljno bi bilo prijaviti robu za evidenciju. Zbog čega se plaća nalaz veterinarskog inspektora na granici? Sve se mora registrovati i platiti prije nego što roba dode.

- Elektronska prijava za poslovnu godinu različitu od kalendarske – Izvršiti neophodna podešavanja u sistemu nPiS elektronskog podnošenja prijava poreza na dobit kako bi kompanije, koje su dobile saglasnost Federalnog Ministarstva Finansija za izmjenu poslovne godine koja se razlikuje od kalendarske, imale mogućnost postupanja u skladu sa aktom dobijenim od nadležnog organa za ovo pitanje. Trenutno kompanije sa poslovnom godinom različitom od kalendarske, uprkos validnom dokumentu od FMF, nisu u mogućnosti prijaviti porez na dobit za ispravan obračunski period jer IT u Poreznoj upravi BiH nije izvršio neophodna prilagođavanja za potrebe prakse.
- Nedostupnost mišljenja na temu poreza –Federalno Ministarstvo Finansija i Porezna uprava FBiH nemaju mehanizam javnog objavljanja mišljenja na teme koje su zajedničke sa poreskim aspektima za mnoge poreske obveznike, jer se tiču tumačenja općenito nejasnih zakonskih propisa, a ne samo pojedinačnih specifičnosti vezanih za biznis poreskog obveznika. Javna dostupnost ovakvih mišljenja, bez navođenja obveznika kojem su izdata (po primjeru kako radi Ministarstvo Finansija u RS) bi omogućila veću ravnopravnost i vratila povjerenje u sistem.
- Nepostojanje adekvatne info linije za poreska pitanja – Dok određene institucije imaju info liniju sa dostupnim osobljem za direktno davanje pojašnjenja nejasnih zakonskih propisa (PDV info linija, Porezna uprava RS), ostatak institucija nema jednako razvijen sistem što predstavlja veliku kočnicu u biranju ispravnih poreskih tretmana i plaćanju propisanih poreskih obaveza. Dobre došle bi bile i linije Ministarstava finansija u svim jurisdikcijama za oblast platnog prometa.
- Određivanje glavnog računa – Dovoliti da na cijeloj teritoriji BiH firma ima samo jedan glavni račun, da ne treba otvarati račune za podružnice.
- Izmirenje obaveza sa glavnog računa – Dati mogućnost da se unutar jedne banke u kojoj je otvoren glavni račun (*sa njega se izmiruju svi porezi i doprinosi*), može otvoriti vezano za isti i podračun sa kojeg bi se isplaćivale neto plaće npr., dok bi sa glavnog računa paralelno išli porezi i doprinosi.
- Poslovanje s bankama (problem dokapitalizacije u praksi) - Veoma zahtjevan proces unosa sredstava po osnovu povećanja osnovnog kapitala Društva. Banke ne mogu da prime transakcije iznad cca. 10 mil EUR. Konkretno slučaj sa trenutnom dokapitalizacijom u visini od 20 mil EUR, jedna poslovna banka je odbila investitora nudeći da rasporede priliv kroz period te da ne mogu prihvati više od 7 mil EUR. Druga banka im 2 sedmice nije dala odgovor, jer je i njima problem primiti transakciju u navedenom iznosu. Potrebno je hitno olakšanje unosa direktnih stranih investicija u praksi banaka koje očito internim pravilnicima regulišu stvari suprotno zakonskim propisima.
- **Izdavanje A1 certifikata** - Standardizacija i pojednostavljenje procesa izдавanja A1 certifikata za radnike, tj. Certifikata i potvrde o zdravstvenom osiguranju radnika. Proces je u lokalnoj nadležnosti Kantonalnih zavoda zdravstvenog osiguranja (ZZO) koji nisu upoznati sa potrebama Poslodavca. Prilikom izasljanja na školovanje izvan BiH, zemlje u koje se radnici upućuju zahtijevaju dokaz da se radniku

uplaćuje zdravstveno i socijalno osiguranje u BiH (npr. ZZO Tuzlanskog Kantona nije upoznat sa potvrdom i upućuju na ZZO Federacije BiH).

U Federaciji BiH, jedan broj kompanija je istakao da se sví problemi riješu uz dobru volju, ali da se često pitanja rješavaju ad hoc, a trebalo bi da se riješe sistemska. No, bilo je kompanija koje su zadovoljne sa odnosom organa (prije svega općinskih) sa investitorima.

Također, u nekoliko posjeta investitoru **su naveli da su zadovoljni posjetom kantonlanih inspekacija**, što smatramo pozitivnim pomakom, jer su u dosadašnjem periodu najčešće postojale pritužbe na rad inspekcijske svih nivoa vlasti.

Napomena: FIPA će tokom narednog perioda 2023/2024.godine, organizovati sastanke u vezi ovih i drugih pitanja u nadležnim institucijama, kao i za pitanja iz prethodnog perioda, koja su još uvijek aktuelna

REPUBLIKA SRPSKA

Razmatrajući trenutno stanje u privredi Republike Srpske, sa posebnim osvrtom na aktuelnu situaciju koja je prouzrokovana kontinuiranim rastom cijena sirovina, repromaterijala i energetika možemo reći da su u Republici Srpskoj pokrenute mnoge aktivnosti na poboljšanju poslovнog okruženja. Jedna od važnijih jesu ubrzanе aktivnosti na otvaranju slobodnih zona, zatim uveden je registrar podsticaja, kao i smanjenje poreza na dohodak od 8%, te ukidanje određenog broja parafisklarnih nameta,

Nadaјe, usvojen je znacajan broj propisa od interesa za entitet, a koji su direktno ili indirektno bitni za poslovnu zajednicu:

- Zakon o izmjenama Zakona o komunalnim takšama, Službeni glasnik RS broj: 119/21
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o doprinosima, Službeni glasnik RS broj: 119/21
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak, Službeni glasnik RS broj: 119/21
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o radu, Službeni glasnik RS broj: 119/21
- Zakon o dopuni Zakona o tržištu hartaia od vrijednosti, Službeni glasnik RS broj: 11/22
- Zakon o obnovljivim izvorima energije, Službeni glasnik RS broj: 16/22
- Zakon o izmjeni Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju, Službeni glasnik RS broj: 15/22
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poreskom postupku Republike Srpske, Službeni glasnik RS broj: 37/22
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o podsticajima u privredi Republike Srpske, Službeni glasnik RS broj: 37/22 i 56/22
- Zakon o izmjeni i dopunama Zakona o doprinosima, Službeni glasnik RS broj: 56/22

- Zakon o izmjeni Zakona o porezu na dohodak, Službeni glasnik RS broj: 56/22
- Zakon o izmjeni i dopunama Zakona o tržištu hartija od vrijednosti, Službeni glasnik RS broj: 63/22
- Zakon o obaveznom zdravstvenom osiguranju, Službeni glasnik RS broj :93/22
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednom zemljištu, Službeni glasnik RS broj: 106/22

Ovdje posebno treba istaći Zakon o izmjenama i dopunama zakona o podsticajima u privredi RS, koji može doprinijeti rastu investicija i povećanju broja zaposlenih, ali i niz mjera koje se odnose na radnu snagu i olakšice poslodavcima prilikom povećanja plata zaposlenima.

Također, u decembru 2022. godine Vlada Republike Srpske utvrdila je Prijedlog zakona o prestanku važenja Zakona o posebnim republičkim takšama kojim se ukida obaveza plaćanja posebne republičke takse čiji su obveznici svi privredni subjekti u Republici Srpskoj.

Cilj ukidanja posebne republičke takse je rasterćenje privrednih subjekata i brži rast privredne aktivnosti u Republici Srpskoj, što je zaista pohvalno.

Međutim, bez obzira na urađene pomake smatramo za dalje poboljšanje da je svake godine potrebno navoditi šta investitori smatraju da treba biti unapređeno, s tim u vezi izdvajamo u nastavku pitanja koja su od značaja, a da su ih investitoru identifikovani tokom posjeta 2022. godine.

- Nedostatak kvalifikovane radne snage
- Komplikirani propisi oko dozvola za gradnju i sl.
- Nedovoljna zainteresiranost vlasti za realizaciju projekata iz obnovljivih izvora energije
- Česte izmjene zakona o najnižim platama bez konsultacija sa privrednicima
- Nemogućnost kompanije da učestvuje u podsticajima Ministarstva privrede i preduzetništva zbog šifre djelatnosti
- Problemi sa poreskim inspekциjama, npr. poreska inspekcija je tražila od kompanije da se plate obaveze za poslodavca koje su već plaćene u Italiji, bez obzira na postojanje sporazuma o izbjegavanju dvosstrukog oporezivanja
- Problem velikog odsustva radne snage (u sektoru tekstila)
- Previsoki nameti na plate radnika
- Visoka cijena električne energije
- Obrazovne institucije nisu dovoljno opremljene za dualno obrazovanje

- Kako je ITK industrija u ekspanziji u BiH i RS, javlja se problem oporezivanja i nelojalne konkurenkcije među radnom snagom zaposlenom u ovom sektoru. Sve veći broj IT stručnjaka napušta kompanije za koje radi, jer im je puno veća dobit osnovati mali obrt i tako raditi za inostranu kompaniju, nego dobijati neto platu od poslodavca. Ovo naizgled bezazleno pitanje dovodi do urušavanja ITK sektora sa jedne strane kao i izbjegavanje poreskih obaveza sa druge strane (ukoliko uzmemo da su prosječne plate u ovom sektoru preko 5000 KM neto, odnosno cca 10 000 bruto, vidimo ogromnu razliku u zaradi, ali i izbjegavanju obaveza prema državi). Ukoliko želimo da nam ITK sektor bude jedan od vodećih ovo pitanje će uskoro morati doći na red.
 - Omogućiti finansiranje i stipendiranje nastavnog kadara posebno u srednjim stručnim obrazovnim ustanovama, da bi mogli doprinjeti stvaranju kvalifikovane i tržišno prihvratljive radne snage
 - Investitoru navode dugu proceduru u vezi sljedećeg: *Zakon o registraciji poslovnih subjekata u Republici Srpskoj - čl. 32.*
- Zakona propisuje da je u postupku osnivanja subjekta upisa, odnosno izmjene podataka od značaja za pravni promet koje se obavezano unose u Registrar, radi utvrđivanja i promjene opštih i posebnih podataka, uz ostalu propisanu dokumentaciju, neophodno dostaviti izvod iz odgovarajućeg registra kojim se utvrđuje identitet osnivača domaćeg ili stranog pravnog lica. Ukoliko je osnivač subjekta upisa strano pravno lice, čiji je osnivač pravno lice, dostavlja se i izvod iz odgovarajućeg registra za pravno lice osnivača ako njegov udio iznosi 20% ili više (*stvarni vlasnik*), te za svu pravna lica osnivača čiji udio iznosi 20% ili više, sve do izvoda iz odgovarajućeg registra u kojem je moguće identifikovati konačnog vlasnika - fizičko lice, koji je ovjerio nadležni organ te državce, sa apostilom, te uvjerenje nadležnog organa o prebivalištu države iz koje dolazi domaće ili strano fizičko lice osnivača i dokaz o izmireni obavezama po osnovu direktnih poreza za fizičko i pravno lice osnivača na teritoriji Republike Srpske. Izuzetno komplikovana procedura, dugotrajna i iziskuje znatne materijalne troškove.

Također, FIPA je u predmetnom izvještaju potencirala pitanja usklađivanja Sistema obrazovanja sa tržištem radne snage.